

รูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคม ชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี*

A MODEL FOR CREATING CIVIL PEACE TO REDUCE CONFLICT IN MIDDLE-CLASS SOCIETY, PHETCHABURI PROVINCE

พระใบฎีกาสุชินนะ อนินชิต (พรหมนิล)¹, พระครูสุวรรณวัชรกิจ², กิตติพงษ์ โคตรจันทิก³,
มะลิ ทิพพ์ประจง⁴ และ มณีวรรณ จันทรดี⁵

Phrabaidika Suchinna Aninchito (Phromnil)¹, Phrakhrusuwanwatcharakit², Kittipong Kotchanthuek³,

Mali Thipprajong⁴ and Maneewan Jandee⁵

¹⁻⁵วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻⁵Phetchaburi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: thipprajongmali@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 พฤษภาคม 2569; วันที่แก้ไขบทความ 10 มิถุนายน 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 12 มิถุนายน 2569

Received 26 May 2026; Revised 10 June 2026; Accepted 12 June 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในจังหวัดเพชรบุรี 2) พัฒนาระบบการสร้างสันติธรรมเพื่อขจัดความขัดแย้งทางสังคมฯ 3) ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางสังคมฯ ตามหลักพุทธวิธีในพระพุทธศาสนา และ 4) นำเสนอรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed-method design) โดยการศึกษาเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างในการ

Citation:

* พระใบฎีกาสุชินนะ อนินชิต (พรหมนิล), พระครูสุวรรณวัชรกิจ, กิตติพงษ์ โคตรจันทิก, มะลิ ทิพพ์ประจง และ มณีวรรณ จันทรดี. (2569). รูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 574-587.

Phrabaidika Suchinna Aninchito (Phromnil), Phrakhrusuwanwatcharakit, Kittipong Kotchanthuek, Mali Thipprajong and Maneewan Jandee. (2026). A Model For Creating Civil Peace To Reduce Conflict In Middle-Class Society, Phetchaburi Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 574-587.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

สัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชนชั้นกลางใน 5 สาขาอาชีพ และพระสงฆ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างชนชั้นกลางในจังหวัดเพชรบุรี ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์จำนวน 330 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความขัดแย้งของอำนาจ (ระดับมาก) มีการแบ่งขั้วทางการเมืองและการสาดข่าวสารหักล้างฝ่ายตรงข้าม ส่วนด้านเศรษฐกิจเกิดจากกลุ่มนายทุนและผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ขณะที่ด้านความเชื่อทางศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ได้สร้างความขัดแย้งรุนแรง

2. กระบวนการสร้างสันติธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ หลักไตรสิกขา (เน้นศีลธรรม คำนึงถึงใจเขาใจเรา) หลักกัลยาณมิตร (รับฟังเหตุผล สื่อสารนุ่มนวล) หลักภัยทาน (เท่าทันอารมณ์ มีสติในการพูด) และหลักสาราณียธรรม (ใช้สติควบคุมการแสดงออก คำนึงถึงความเท่าเทียม) โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีพฤติกรรมการสร้างสันติประชาธรรมสูงกว่ากลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางแก้ไขปัญหตามหลักพุทธวิธี ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากคือ ด้านความร่วมมือและการคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้พูดคุยสื่อสารอย่างจริงจัง ทั้งนี้ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศชายมีระดับการจัดการความขัดแย้งสูงกว่าเพศหญิง และการจัดการความขัดแย้งมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการสร้างสันติประชาธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รูปแบบการสร้างสันติประชาธรรม ในภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นในระดับมาก ประกอบด้วย 5 เสาหลัก คือ (1) พระสงฆ์ควรเป็นคนกลางเผยแพร่ธรรมะ (2) ผู้นำต้องมีความเป็นธรรม สุจริต โปร่งใส (3) คณะกรรมการหมู่บ้านต้องซื่อสัตย์ ไร้อคติ (4) ส่งเสริมและปรับปรุงกฎข้อบังคับชุมชนตามหลักคุณธรรม และ (5) ภาคประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมที่เชื่อถือได้

คำสำคัญ: สันติประชาธรรม, ความขัดแย้งทางสังคม, ชนชั้นกลาง, จังหวัดเพชรบุรี, หลักพุทธวิธี

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the social conflict situation among the middle class in Phetchaburi Province; 2) to develop a peace-building process to eliminate social conflicts; 3) to investigate guidelines for resolving social conflicts based on Buddhist peaceful means; and 4) to propose a model for creating civil peace to reduce social conflicts among the middle class in Phetchaburi Province. This study employed a mixed-method research design. For the qualitative approach, structured interviews were conducted for in-depth interviews and focus group discussions with 10 key informants, including community leaders, middle-class citizens across 5 occupations, and Buddhist monks. For the quantitative approach, questionnaires were distributed to a sample of the middle class in Phetchaburi Province, resulting in 330 completed responses. Statistical analysis included percentage, mean, standard deviation, analysis of variance (ANOVA), and Pearson's correlation coefficient.

The research findings revealed that:

1. The overall social conflict situation was at a moderate level. However, the dimension of power conflict was at a high level, characterized by political polarization and the dissemination of distorted information to discredit opposing factions. In the economic dimension, conflicts arose from monopolies and business operations of local capitalists and influential figures. Meanwhile, religious beliefs and the institution of the monarchy did not cause severe conflicts.

2. The overall peace-building process was rated at a high level. This included the Threefold Training (focusing on morality and empathy), Good Friendliness (*Kalyanamitta*: active listening and gentle communication), Forgiveness (*Abhayadana*: emotional awareness and mindful speech), and the Virtues for Fraternal Living (*Saraniyadhamma*: mindful expression and recognition of human equality). Furthermore, individuals with education higher than a

bachelor's degree demonstrated significantly higher behaviors in civil peace-building than other groups at a statistically significant level of 0.05.

3. The overall guidelines for conflict management based on Buddhist peaceful means were at a moderate level. The highest mean score was found in the dimension of vision, collaboration, and creative out-of-the-box thinking, emphasizing sincere communication and mutual understanding among all stakeholders. Hypothesis testing indicated that males had a higher level of conflict management capability than females, and conflict management had a moderate positive correlation with civil peace-building at a statistically significant level of 0.05.

4. The model for creating civil peace was overall and in all aspects rated at a high level, comprising 5 core pillars: (1) monks acting as mediators to propagate Dhamma; (2) leaders maintaining justice, integrity, and transparency; (3) village committees being honest, unbiased, and public-minded; (4) promoting and improving community regulations based on moral principles; and (5) enhancing public participation in a transparent and reliable justice system.

Keywords: Civil Peace, Social Conflict, Middle Class, Phetchaburi Province, Buddhist Peaceful Means

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่ร่วมกัน ทว่าท่ามกลางการอยู่ร่วมกันนั้นย่อมเกิดความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) ทั้งในด้านเผ่าพันธุ์ ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม และผลประโยชน์ ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้นำมาซึ่งความขัดแย้งทางสังคม ในบริบทของสังคมไทย ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมถือเป็นปัญหาเรื้อรังที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความล่าช้าในการพัฒนาประเทศความขัดแย้งในสังคมไทยสามารถจำแนกออกได้เป็นหลายมิติ ได้แก่ มิติด้านการเมือง ซึ่งเกิดจากการแบ่งขั้วทางความคิดและการแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ มิติด้านเศรษฐกิจ ที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำอันรุนแรงในการถือครองสินทรัพย์และรายได้ มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ และ มิติด้านชาติพันธุ์/ศาสนา

ที่กระทบต่ออัตลักษณ์และสิทธิชุมชน เมื่อพิจารณาถึงการเคลื่อนไหวและการชุมนุมทางการเมืองในรอบหลายทศวรรษที่ผ่านมา พบว่า "กลุ่มชนชั้นกลาง" เป็นกลุ่มที่มีบทบาทและเข้าร่วมการชุมนุมในสัดส่วนที่สูงที่สุด เนื่องจากเป็นกลุ่มวัยทำงานที่มีการศึกษา เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และเข้าใจสิทธิในระบอบประชาธิปไตย แต่ในขณะเดียวกันก็มีความตึงเครียดและมีมุมมองความขัดแย้งที่ซับซ้อนระหว่างชั่วอำนาจเก่าและกลุ่มทุนใหม่ ดังนั้น หากปล่อยให้ความขัดแย้งดำเนินต่อไปโดยไม่มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สังคมจะเกิดความเปราะบางและอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรง คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการนำแนวคิด "สันติประชาธรรม" ของ ศ.ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ซึ่งวางอยู่บนหลักสมรรถภาพ เสรีภาพ ความยุติธรรม และความเมตตากรุณา มาบูรณาการร่วมกับ "หลักพุทธวิธีในพระพุทธศาสนา" เพื่อศึกษาและพัฒนาเป็นรูปแบบในการลดความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อพัฒนาระบบการสร้างสันติธรรมเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี ตามหลักพุทธวิธีในพระพุทธศาสนา
4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้งทางสังคม ความขัดแย้ง หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการดิ้นรนต่อสู้เพื่อความต้องการ ความคิด ทักษะคติ หรือผลประโยชน์ที่ไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยความขัดแย้งในสังคมมนุษย์สามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ (ผลประโยชน์), ด้านสถานะทางสังคม, ด้านอำนาจ และด้านนามธรรม (ค่านิยมและจริยธรรม) ลิขิต ธีรเวคิน (2564) อธิบายว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติ

ของสังคม แต่หากกลไกของรัฐหรือระเบียบการเมืองไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ความขัดแย้งอาจบานปลายสู่การใช้ความรุนแรง

2. มิติความขัดแย้งในสังคมไทยสถานการณ์ความขัดแย้งในสังคมไทยมีความซับซ้อน โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านการเมืองระหว่าง "ชนชั้นนำเก่า" และ "กลุ่มทุนใหม่" ที่มักใช้ชนชั้นกลางเป็นเครื่องมือหรือผู้ขับเคลื่อนหลักผ่านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกแบ่งข้าง นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจยังเป็นปัจจัยเร่งให้เกิดความเปราะบางในสังคม

3. แนวคิดเรื่องชนชั้นกลางในประเทศไทยชนชั้นกลางเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีรายได้ในระดับปานกลาง มีระดับการศึกษาสูง และมีบทบาทสูงในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา

4. หลักพุทธธรรมกับการสร้างสันติประชาธรรมการบูรณาการหลักพุทธธรรมเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้หลัก 4 ประการ ได้แก่

หลักไตรสิกขา เน้นศีลธรรมและการเอาใจเขามาใส่ใจเรา

หลักกัลยาณมิตร การรับฟังเหตุผลและการสื่อสารที่นุ่มนวล

หลักอภัยทาน การเท่าทันอารมณ์และมีสติ

หลักสาราณียธรรม การใช้สติควบคุมการแสดงออกและความเท่าเทียม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ ชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 จำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มอาชีพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชนชั้นกลางใน 5 สาขาอาชีพ และพระสงฆ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่

3. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้เพื่ออธิบายลักษณะประชากรและระดับความคิดเห็น ได้แก่

ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับวิเคราะห์ระดับสถานการณ์ความขัดแย้ง กระบวนการสร้างสันติธรรม และแนวทางการแก้ไขปัญหา

เกณฑ์การแปลความหมาย ผู้วิจัยกำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ยในการแปลความหมาย ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับ “มากที่สุด”

3.51 – 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับ “มาก”

2.51 – 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับ “ปานกลาง”

1.51 – 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับ “น้อย”

1.00 – 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด”

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis)

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำชุมชนจำนวน 15 ท่าน โดยมีขั้นตอนคือ

การคัดกรองข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดความ (Transcription) การจัดกลุ่มข้อมูล (Categorization) จัดหมวดหมู่เนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1, 2 และ 3

การวิเคราะห์เชิงตีความ นำข้อมูลที่จัดกลุ่มแล้วมาสังเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุปเชิงนโยบายและรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรม โดยอ้างอิงกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคม (วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) ในภาพรวม ชนชั้นกลางในจังหวัดเพชรบุรีเห็นว่าสถานการณ์ความขัดแย้งอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ความขัดแย้งของอำนาจอยู่ในระดับมาก มีการแบ่งขั้วทางการเมืองและการบิดเบือนข้อมูลหรือสร้างข่าวสารเพื่อหักล้างฝ่ายตรงข้ามอย่างต่อเนื่อง ในมิติเศรษฐกิจพบการผูกขาดและการดำเนินธุรกิจจากกลุ่มนายทุนที่มีความเชื่อมโยงกับผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ส่วนประเด็นด้านความเชื่อทางศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ได้สร้างผลกระทบหรือความขัดแย้งรุนแรงในกลุ่มชนชั้นกลาง

2. ผลการพัฒนาระบวนการสร้างสันติธรรม (วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) ระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการสร้างสันติธรรมในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก โดยเรียงลำดับความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ดังนี้

- 1) หลักไตรสิกขา ควรมุ่งเน้นศีลธรรมและคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น (ใจเขาใจเรา)
- 2) หลักกัลยาณมิตร เปิดใจรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน สื่อสารด้วยถ้อยคำนุ่มนวล
- 3) หลักอภัยทาน การเท่าทันอารมณ์ตนเอง มีสติในการพูด และใช้วิธีสื่อสารด้วยความเข้าใจ
- 4) หลักสาราณียธรรม ควบคุมการแสดงออกด้วยสติ และคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของมนุษย์

ผลการทดสอบสมมติฐาน ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการเปิดรับและปฏิบัติตามกระบวนการสร้างสันติประชาธรรม (โดยเฉพาะด้านหลักกัลยาณมิตรและหลักสาราณียธรรม) สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาตามหลักพุทธวิธี (วัตถุประสงค์ข้อที่ 3) ในภาพรวม ความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดการความขัดแย้งอยู่ใน ระดับปานกลาง แต่ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญสูงสุดใน ระดับมาก คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ให้ความร่วมมือ และคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ โดยเห็นว่าแนวทางแก้ไขปัญหายั่งยืนในระยะยาวจะต้องเกิดจากการที่คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนหันหน้าเข้าหากัน เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้พูดคุย สื่อสารอย่างจริงใจเพื่อหาทางออกที่ทุกฝ่ายพึงพอใจร่วมกัน ผลการทดสอบสมมติฐานและความสัมพันธ์ เพศชายมีความสามารถหรือมีแนวโน้มในการจัดการความขัดแย้ง

ทางสังคม (ทั้งด้านการประนีประนอม ประองตอง การยอมให้ และการทำตามหลักการขั้นตอน) มากกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบว่า การจัดการความขัดแย้งกับการสร้างสันติประชาธรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์กับหลักธรรมจากมากไปน้อย ได้แก่ หลักไตรสิกขา, หลักกัลยาณมิตร, หลักอภัยทาน และหลักสาราณียธรรม ตามลำดับ

4. รูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมเพื่อลดความขัดแย้ง (วัตถุประสงค์ข้อที่ 4)

ความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมในภาพรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก โดยสามารถสรุปกลไกสำคัญได้ 5 ด้านหลัก ได้แก่

- 1) บทบาทพระสงฆ์ ควรทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยและเผยแผ่ธรรมะเพื่อขัดเกลাজิตใจคนในชุมชน
- 2) บทบาทผู้นำ ต้องยึดมั่นในความยุติธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตและโปร่งใส
- 3) บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ต้องมีความซื่อสัตย์ รับฟังปัญหาของลูกบ้านโดยปราศจากอคติ และยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
- 4) กฎระเบียบข้อบังคับ ควรส่งเสริมการบังคับใช้กฎเกณฑ์ตามหลักคุณธรรม และต้องปรับปรุงกฎข้อบังคับชุมชนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ
- 5) การมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงและมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมที่โปร่งใสและเชื่อถือได้

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในจังหวัดเพชรบุรีมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.45 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งในมิติด้านอำนาจและการแบ่งขั้วทางการเมืองอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เป็นเพราะโครงสร้างสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงสู่การแย่งชิงฐานอำนาจโดยกลุ่มทุนและชนชั้นนำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ลิขิต ธีรเวคิน (2564) และงานวิจัยของ พระครูนิรมิตสังฆกิจ และคณะ (2565) ที่ระบุว่ากลุ่มชนชั้นกลางมักตกเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในความขัดแย้ง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากกว่าและมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองสูง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการสร้างสันติธรรมผ่านหลักพุทธธรรม (หลักไตรสิกขา และกัลยาณมิตร) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.21) ทั้งนี้เป็นเพราะหลักพุทธวิธีเหล่านี้เป็นรากฐานทางจิตวิญญาณที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยที่ยังคงให้ความสำคัญกับสถาบันศาสนาเป็นตัวเชื่อมกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนบดีนทร์ รัตนวิชัย (2565) และ ณัฐ สวาสดีรัตน์ (2566) ที่ยืนยันว่าการสร้างชุมชนวิถีพุทธและการใช้หลักกัลยาณมิตรเป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้สูงที่สุดในการนำมาปฏิบัติจริงในพื้นที่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางสังคมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.56 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญกับการมีวิสัยทัศน์และการคิดนอกกรอบเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้เป็นเพราะการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งต้องอาศัยทักษะการสื่อสารที่จริงใจและการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุชบา สุธีธร (2565) ที่เสนอว่าหากมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะสามารถเปลี่ยนความขัดแย้งเป็นแรงผลักดันเชิงบวกได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Henkin and Other (1999) และ Well (2000) ที่ระบุว่ากลยุทธ์การร่วมมือ (Collaborative) เป็นหัวใจสำคัญในการคลี่คลายปัญหาย่างยั่งยืน

จากผลการวิจัยข้างต้น มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลร่วมกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

ประเด็นสถานการณ์ความขัดแย้งที่พบว่าความขัดแย้งด้านอำนาจและการแบ่งขั้วทางการเมืองในจังหวัดเพชรบุรีอยู่ในระดับสูงนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ลิขิต อีร์เวคิน (2564) และ พระครูนิรมิตสังฆกิจ และคณะ (2565) ที่ระบุว่าความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบันทวีความรุนแรงขึ้นจากการแย่งชิงฐานอำนาจและผลประโยชน์ โดยเฉพาะการต่อสู้ระหว่างกลุ่มทุนใหม่และกลุ่มอำนาจเก่า ซึ่งชนชั้นกลางซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากกว่า มักตกเป็นเครื่องมือหรือผู้ขับเคลื่อนหลักในความขัดแย้งนี้เนื่องจากการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกบิดเบือนหรือแบ่งขั้ว อย่างไรก็ตาม การที่ผลวิจัยชี้ว่าการแก้ไขปัญหาคต้องอาศัยการมีวิสัยทัศน์และการคิดนอกกรอบแบบสร้างสรรค์เพื่อแสวงหาความร่วมมือ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุชบา สุธีธร (2565) ที่อธิบายว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือสังคมไม่ใช่เรื่องเชิงลบเสมอไป หากใช้ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา) ยึดหลักการสื่อสารเพื่อแสวงหาความร่วมมือที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับได้ จะสามารถเปลี่ยนความขัดแย้งให้กลายเป็น

แรงผลักดันเชิงบวกและสร้างนวัตกรรมทางสังคมได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศของ Henkin and Other (1999) และ Well (2000) ที่พบว่าผู้บริหารหรือผู้นำมักใช้กลยุทธ์การร่วมมือร่วมใจ (Collaborative) และการประนีประนอม (Compromising) เป็นเครื่องมือสำคัญในการคลี่คลายปัญหาประจำวัน

การบูรณาการหลักพุทธธรรม เช่น ไตรสิกขา กัลยาณมิตร อภัยทาน และสาราณียธรรม 6 เข้ามาเป็นแกนกลางในรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมนั้น ได้รับการยืนยันจากงานวิจัยของ ฐณบดีนทร์ รัตนวิชัย (2565) และ ณัฐ สวาสดีรัตน์ (2566) ว่า หลักพุทธวิธีและการสร้างชุมชนวิถีพุทธ (ที่เน้นอหิงสา ไม่เบียดเบียนทางกาย วาจา ใจ) เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้สูงที่สุดในการนำมาใช้จริงในบริบทสังคมไทย เนื่องจากพระสงฆ์และผู้นำชุมชนยังคงเป็นสถาบันหลักที่ได้รับความไว้วางใจในการทำหน้าที่เป็นคนกลางคอยไกล่เกลี่ยและจัดระเบียบสังคมให้เกิดความชอบธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ผลสัมฤทธิ์จากการวิจัยนำไปสู่ “รูปแบบการสร้างสันติประชาธรรม 5 เสาหลัก” ได้แก่

1. พระสงฆ์ เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยและเผยแพร่ธรรมะ
2. ผู้นำ ยึดมั่นความยุติธรรมและโปร่งใส
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน ซื่อสัตย์ ปราศจากอคติ
4. กฎระเบียบ ปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักคุณธรรมและบริบทพื้นที่
5. ภาคประชาชน มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมที่น่าเชื่อถือ

ความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในจังหวัดเพชรบูรณ์นั้น แม้จะมีที่มาจากความซับซ้อนของโครงสร้างอำนาจระดับชาติ แต่สามารถบรรเทาและจัดการได้อย่างยั่งยืนผ่านกลไกการสร้างสันติประชาธรรม 5 เสาหลัก ที่บูรณาการหลักพุทธธรรมอันเป็นรากฐานทางจิตวิญญาณร่วมกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติจริงในบริบทพื้นที่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญคือ หน่วยงานส่วนท้องถิ่นและชุมชนควรเร่งจัดตั้ง "พื้นที่ปลอดภัยหรือสภาสันติธรรมชุมชน" ให้เป็นเวทีกลางที่เปิดโอกาสให้กลุ่มชนชั้นกลางและประชาชนที่มีความเห็นต่างทางการเมืองหรืออุดมการณ์ ได้เข้ามาพูดคุย แลกเปลี่ยนทัศนคติ และร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาโดยยึดหลักสันติวิธีและปราศจากอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัว นอกจากนี้ การส่งเสริมบทบาทของสถาบันศาสนาถือเป็น

หัวใจสำคัญ โดยควรมีการพัฒนาทักษะให้พระสงฆ์เป็น “นักไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน” เพื่อทำหน้าที่เป็นคนกลางที่ทรงภูมิปัญญาและได้รับความเชื่อมั่นจากทุกฝ่ายในการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งในชีวิตประจำวันอย่างเป็นธรรม สำหรับแนวทางการวิจัยในอนาคตเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเสนอให้มีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Study) ระหว่างพฤติกรรมการจัดการความขัดแย้งของชนชั้นกลางในเขตเมืองและเขตชนบทของจังหวัดเพชรบุรี เพื่อทำความเข้าใจถึงบริบทปัจจัยที่แตกต่างกันทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต และที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนางานวิจัยไปสู่การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) หรือการสร้างชุมชนต้นแบบ (Sandbox) เพื่อนำรูปแบบสันติประชาธรรม 5 เสาหลักนี้ไปทดลองปฏิบัติจริงในพื้นที่นำร่อง เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ ข้อจำกัด และประสิทธิภาพของโมเดลก่อนที่จะนำข้อมูลเชิงประจักษ์เหล่านั้นมาสังเคราะห์เพื่อขยายผลสู่การประกาศใช้ในระดับจังหวัดและระดับประเทศต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่สงบสุขภายใต้หลักสันติประชาธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยในภาพรวมได้ว่า สถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีนั้น แม้จะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ประเด็นความขัดแย้งในมิติด้านอำนาจและการแบ่งขั้วทางการเมืองจัดอยู่ในระดับที่สูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตึงเครียดทางอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ระดับชาติ อย่างไรก็ตาม การวิจัยนี้พิสูจน์ให้เห็นว่ากลไกการสร้างสันติธรรมผ่านการบูรณาการหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักกัลยาณมิตร หลักอภัยทาน และหลักสาราณียธรรม สามารถช่วยลดช่องว่างและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มคนที่มีความเห็นต่างได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในกลุ่มชนชั้นกลางที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีซึ่งมีแนวโน้มในการเปิดรับและประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านั้นในการแก้ไขปัญหาได้ชัดเจนกว่ากลุ่มอื่น นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าปัจจัยพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างสันติประชาธรรม คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การใช้ทักษะการสื่อสารเชิงบวก และการคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแสวงหาทางออกที่ทุกฝ่ายพึงพอใจร่วมกัน นำไปสู่การค้นพบโมเดลรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรม 5 เสาหลัก ซึ่งประกอบด้วยบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะคนกลาง ผู้นำที่

ยึดมั่นความโปร่งใส คณะกรรมการหมู่บ้านที่ปราศจากอคติ การปรับปรุงกฎระเบียบชุมชนให้สอดคล้องกับหลักคุณธรรม และการสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมที่มีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ทั้งหมดนี้เป็นกลไกเชิงโครงสร้างและทางจิตวิทยาที่ผ่านการพิสูจน์แล้วว่ามีความเป็นไปได้สูงในการนำไปประยุกต์ใช้จริง เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ในสังคมชนชั้นกลางให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนภายใต้บริบทของจังหวัดเพชรบุรี

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations) จากผลการวิจัยพบว่าแม้ระดับความขัดแย้งจะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความเปราะบางในมิติด้านอำนาจและการแบ่งขั้วทางการเมืองยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขเชิงรุก จึงขอเสนอแนะแนวทางสำหรับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1. การสร้างแพลตฟอร์มการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ภาครัฐควรส่งเสริมการจัดตั้ง “สภาสันติประชาธรรมระดับจังหวัด” โดยใช้กลไกของภาคประชาสังคมและกลุ่มชนชั้นกลางเป็นแกนนำ เพื่อเป็นช่องทางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างบนฐานของข้อมูลที่เป็นกลาง ลดการส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่สร้างความแตกแยก (Fake News)
2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในระดับนโยบายท้องถิ่น ควรผลักดันโครงการ “ชุมชนสันติสุขวิถีพุทธ” โดยใช้หลักกัลยาณมิตรและสารานิยธรรม 6 เป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน เพื่อให้คนในพื้นที่ที่มีความเห็นต่างทางการเมืองได้ทำกิจกรรมร่วมกันในฐานะคนในพื้นที่เดียวกันมากกว่าการแบ่งขั้วทางการเมือง
3. ส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำด้านการไกล่เกลี่ย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดหลักสูตรอบรมทักษะการคิดนอกกรอบ (Creative Thinking) และเทคนิคการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งให้กับผู้นำชุมชนและกลุ่มเครือข่าย เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเป็นตัวกลางระงับข้อพิพาทก่อนลุกลามสู่ความรุนแรง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendations for Future Research) เพื่อให้การศึกษาเรื่องความขัดแย้งและการสร้างสันติประชาธรรมมีความครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น จึงขอเสนอแนะทางการศึกษาวิจัยในอนาคต ดังนี้

1. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่: ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบในลักษณะพื้นที่ที่มีบริบททางสังคมแตกต่างกัน เช่น พื้นที่เมืองที่มีความหลากหลายสูง (Urbanized Area) เปรียบเทียบกับพื้นที่กึ่งชนบท เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของกลไกการแก้ไขปัญหาตามวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ควรมีการนำรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมที่ได้จากงานวิจัยนี้ ไปทดลองใช้จริงในพื้นที่นำร่อง (Pilot Project) แล้ววัดผลลัพธ์ผ่านตัวชี้วัดความพึงพอใจและทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อพัฒนาเป็น “นวัตกรรมทางการบริหาร” ที่จับต้องได้
2. การศึกษาอิทธิพลของสื่อดิจิทัลและอัลกอริทึม ควรมีการวิจัย

เจาะลึกเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Algorithms) ที่มีต่อความเห็นต่างทางการเมืองของชนชั้นกลาง เพื่อหาแนวทางในการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) สำหรับการลดทอนการสร้างห้องแห่งเสียงสะท้อน (Echo Chambers) ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- บุษบา สุธีธร. (2565). *การสื่อสารเพื่อการจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัย.
- พระครูนิรมิตสังฆกิจ และคณะ. (2565). สถานการณ์ความขัดแย้งและการมีส่วนร่วมของชนชั้นกลางในสังคมไทยร่วมสมัย. ใน *รายงานวิจัย*. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2564). *วิวัฒนาการเมืองไทยกับการจัดการความขัดแย้ง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- ศ.ดร.ปวีย์ อึ้งภากรณ์. (ม.ป.ป.). *แนวคิดสันติประชาธรรม: สมรรถภาพ เสรีภาพ ความยุติธรรม และความเมตตากรุณา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย.
- ฐนบดีรินทร์ รัตนวิชัย. (2565). การสร้างชุมชนวิถีพุทธเพื่อความสมานฉันท์ในสังคมไทย. *วารสารพุทธศาสนศึกษา*, 29(2), 45-60.
- ณัฐ สวาสดีรัตน์. (2566). หลักกัลยาณมิตรกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในระดับท้องถิ่น. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 11(1), 112-128.
- Henkin, A. B., & Other. (1999). Conflict management strategies in educational organizations. *Journal of Educational Administration*, 37(3), 200-215.
- Well, S. (2000). Collaborative strategies for conflict resolution in diverse communities. *International Journal of Social Research*, 14(4), 301-318.